

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України
щодо вдосконалення порядку прийняття спадщини
(реєстр. № 9288 від 11 травня 2023 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 11 травня 2023 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 01 червня 2023 року (протокол № 126) проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку прийняття спадщини (реєстраційний № 9288 від 11 травня 2023 року) (далі – Законопроект), поданий народним депутатом України Фріс І.П. та іншими народними депутатами України.

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту він розроблений з метою забезпечення захисту майнових та особистих немайнових прав спадкоємців та врегулювання особливостей спадкування у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації.

Для досягнення мети пропонується внесення змін до Цивільного кодексу України, згідно яких передбачається визначити, що за загальним правилом місцем відкриття спадщини є останнє місце проживання спадкодавця, а якщо місце проживання його невідоме або зареєстроване за кордоном, місцем відкриття спадщини є місцезнаходження нерухомого майна або основної його частини, а за відсутності нерухомого майна - місцезнаходження основної частини рухомого майна. Крім того, передбачається правовий механізм оформлення спадкових прав у період дії в Україні воєнного чи надзвичайного стану.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

У Конституції України визначається, що Україна є демократична, соціальна, правова держава (стаття 1), права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (частина друга статті 3), органи державної влади,

у тому числі й Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади в Україні, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України (частина друга статті 6, частина друга статті 19, стаття 75).

Так, права і свободи людини і громадянина, їх гарантії; основні обов'язки громадянина; організація і діяльність нотаріату; правовий режим воєнного і надзвичайного стану визначаються виключно законами України, а Верховна Рада України – це єдиний орган законодавчої влади в Україні, одним із повноважень якого є прийняття законів (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85, пункти 1, 14, 19 частини першої статті 92 Конституції України).

Разом з тим, відповідно до статті 64 Конституції України, конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених Конституцією України; в умовах воєнного або надзвичайного стану можуть встановлюватися окремі обмеження прав і свобод із зазначенням строку дії цих обмежень; не можуть бути обмежені права і свободи, передбачені статтями 24, 25, 27, 28, 29, 40, 47, 51, 52, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63 цієї Конституції.

Згідно із частинами першою і другою статті 20 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» та частинами першою і третьою статті 22 Закону України «Про правовий режим надзвичайного стану», правовий статус та обмеження прав і свобод громадян та прав і законних інтересів юридичних осіб в умовах воєнного чи надзвичайного стану визначаються відповідно до Конституції України та цього Закону. В умовах воєнного чи надзвичайного стану не можуть бути обмежені права і свободи людини і громадянина, передбачені частиною другою статті 64 Конституції України.

З огляду на викладене, члени Комітету вважають, що Законопроект заслуговує на увагу та підтримку з метою забезпечення захисту та реалізації права на спадкування в умовах воєнного чи надзвичайного стану.

При цьому, Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України зазначає, що обраний у Законопроекті підхід щодо повернення до попередньої редакції статті 1221 Цивільного кодексу України (далі - ЦК) не узгоджується з вимогами юридичної визначеності правової норми. Конституційний Суд України наголосив, що «юридичну визначеність слід розуміти через такі її складові елементи: чіткість, зрозумілість, однозначність норм права; право особи у своїх діях розраховувати на розумну та передбачувану стабільність існуючого законодавства та можливість передбачати наслідки застосування норм права (легітимні очікування)...» (підпункт 3.2 пункту 3 мотивувальної частини Рішення від 23 січня 2020 року № 1-р/2020).

Комітет Верховної Ради України з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин пропонує Законопроект за наслідками розгляду в першому читанні повернути суб'єктам права законодавчої ініціативи на доопрацювання.

Дослідницька служба Верховної Ради України положення Законопроекту не суперечать Конституції України та міжнародним договорам, згода на

обов'язковість яких надана Верховною Радою України, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, а також узгоджуються з підходами, сформованими практикою Європейського суду з прав людини. Запропоновані зміни відповідають принципу правової визначеності.

На підставі статей 93, 111, 114 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо вдосконалення порядку прийняття спадщини (реєстраційний № 9288 від 11 травня 2023 року), поданий народним депутатом України Фріс І.П. та іншими народними депутатами України, та за результатами розгляду його у першому читанні прийняти за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань діяльності органів юстиції, органів виконання покарань та пробації Фріс Ігоря Павловича.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

